

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

I. Acta Protestantium in Saxonia An. 1548. & 9. ob interim Caesarium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

PROTESTANTIUM CONATUS
in disturbando Interim Cæsario, Item Con-
cilio: Mauritij arma contra Cæsarem, &
mors: tum Alberti Brandeburgici
facinora recensentur.

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

- I. Acta Protestantium in Saxonia An. 1548. & 9. ob
interim Cæsarium
- II. Concilium Pauli IV. Pontificis morte retardatur.
Mauritij & aliorum artes ad disturbandum
Concilium.
- III. Legatorum Protestantium tergiversatio.
- IV. Mauritius Cæsari se opponit.
- V. Henricus II. Gallia Rex, Germania protectorē agit.
- VI. Alberti Brandeburgici crudelitas, clades & mors, us
& Mauritij.

I. Post Interim Cæsarium seu librum, concordia in negotio Religionis, An. 1548. inita, à cunctis Imperij Electoribus, Principibus & Legatis Civitatum approbarum, receptum & vulgatum mense Maio, præcipua in ipsa Saxonia Protestantium Acta hæc fuisse, quæ summam recensent, cum sint ingentes Tractatus, ut ex his perspicue videatur, quis demum post Lutheri mortem præcipuus fuerit malorum in Germania inventor, nempe Philippus Melanchthon, qui uti vivente Luthero eius individuus fuit assecla, ita post eius obitum, fuit veluti aliter Pseudo-Elia, Pseudo-Elisæus. Res in hunc modum gesta est. In ipsis Comitibus Augustanis, quo minus Mauritius Novus Elector Imperij ex animo & solide acquiesceret Libro Concordia, qui Interim Cæsarium dicebatur, Melanchthon effecerat, is igitur uti ante Cæsarij Interim approbationem Mauritium Electorem absens per literas & emissarios suos prædicantes in quietum reddiderat, ita eodem Libro iam approbato publice & per edictum sancito, non destitit eum demovere parum reverentis Cæsariam Maiestatem & Imperij ordinum consensum. Volebat equidem Mauritius Interim Cæsarium recipere, sed Melanchthonis servi sui & ministrelli metus inordinatus obtabat Principi, ignorantem se omnimode esse illius & c. Dominum. Itaque sæpius protestatus, quod sine suorum subditorum consensu, vide novam & inauditam antea in Imperio servitutem, Princi-

pis, quem Lutherani à jugo Papæ exemerunt, suo subjecerunt nihil absolute posse circa religionem concludere, demum 24. Maii à Comitibus Augustanis à Cæsare dimissus est, ea conditione ut subditos suos ad Interim Cæsarium acceptandum induceret. Initio Junij domum reversus Melanchthonis statim explorat sententiam, iubetque firmo aliquo & solido responso sibi explicari. Ille 16. Junij, sub fide silentij scriptum Theologorum Wirebergenis & Lipsiensium exaravit tumidum, mancum, & tenebrosissimum de Iustificacione, de M:ssa, de Confessione, de invocatione SS. quod ea non videretur, ex Interim Cæsario recipienda esse, in alijs eiusdem libri plurimis, testitudo, nec certum figendo vestigium, quasi in luto hærebat, interim mordaces aculeos in Catholicos inspergere non omittebat. Hoc scriptum 17. Junij etiam tenebrosius isti Mauritio suggerunt. Effecit tamen rerum gubernator Dominus, ut inimici capitales ipsius Melanchthonis, nempe Magdeburgici & Vinaria Prædicacione Flaccianæ factiois scriptum Melanchthonis nacti, mense Julij typis propalarint. Inter ea Mauritius accepto Responso Melanchthonis continuo ordinum delectos Misenam evocavit ad Comitium, ut cum eis deliberaretur de Responso Cæsari mittendo, circa Interim Cæsarij approbationem, sed ibi rursus infelix Mauritius solij seminarios Theologos Lutheranos adesse iussit, quibus collectis liber Cæsarij Interim, approbandus proponitur. Ministrelli considerato & examinato rursus Libro scriptum Novum adversus Interim priori simile conscribere per manum Melanchthonis ex singulorum lacinijs confarcinatum, sed prolixius quod ipsum hostes Melanchthonis Flacciani rursus nacti etiam Magdeburgi typis ad contumeliam eius divulgaverunt. Itaque miser Melanchthon à suis domi, à Cæsare foris in angustiis & non est reversus ad Deum patrum suorum, sed in via Iorobabæ patris sui Luthari vivere perrexit. Cæsar Spiræ librum hunc Melanchthonis, à Flaccianis editum, nactus 31. Augusti acerbas ad Mauritium Electorem dedit literas mandans ut Melanchthonem rebellionis inceptorum e finibus suis eijciat. Mauritius acceptis his literis, si mens non lava fuisset, felicissimam sibi suisque facturus erat rem, si protinus Melanchthonem, inique populo & sibi dominantem, utpote laicum & Grammaticum merum proseripisset, iussu Cæsaris seditionis declaratum; sed ille uti Philippus errorem errori adnectens, post multas demum moras Melanchthonem excusare, deprecari pro eo & c. facere, quæ ad Tyrannidem eius con-

tinuant.

einuandam, suam seruitutem protelandam seruirent, datis litteris 31. Octobris ad Cæsarem. Ante has litteras utrimque exaratas Mauritius Elector à Delectis ordinum Misene conuocatis ad 2. Julij responsum Cæsari dandum præstolabatur; sed illi se non expediebant, implicati à Theologis. interpollabant Theologi librum Cæsarium, & corrigebant, & explicabant; at Cæsar non eo sine cum Electori tradiderat, sed vt assensum præberent. Post multam deliberationem placuit, Nouum stratagema, vt nimirum Melanchthon ceterique præsentibus Breuem conscriberent confessionem, seu summam doctrinæ quæ in Regionibus, sub Electore Mauritio, traderetur, iuxta seriem capitulum, quæ in Libro Cæsario per ordinem explicantur. Et hæc non Mauritij, nec ordinum nominibus sed Theologorum qui cudebant nominibus subscripta Cæsari transmitteret. Hanc subscriptionem auersati sunt Magni illi Confessores, metu iræ Cæsaris. Dum nihilominus Ordines vtgent animosos viros, & Philippus scribit, alij meditantur, super vnum eorum factus est Spiritus argutus, qui nec disputandum cum Cæsare, nec librum libro opponendum esse prophetauit, sed supplicem libellum Cæsari offerendum, ne subditos istarum regionum ad dogmatum rituumque mutationem compellat. Gaudium obortum est Theologis oboriente hac luce, sed ordinum delecti viri paulo prudentiores istis Scholaris, expendentibus propositum, plane hæsitauerunt, & merito poterat enim replicare Cæsar. *Quomodo igitur nuper sponte tam prompte Saxones Fidem auitam, quam à Caroli Magni temporibus ultra DCC. annos, inuiolate seruata à patribus, mutare potuistis, ad vili apostata monachi tibi am. qui modo ad Totius Imperij Romani Cæsarisque auctoritatem, xx. annorum perplexam & indies aliter aliterque; cusam & recusam religionem permutandam, tam egre vos finis induci Decretis, à vestromet Principe approbatis?* Hac ratione Lux illa instat stellæ oborta, subito in ignem facuum euasit. Deniq; testium quiddam in mentem venit, quod utrique, & Theologi & Ordinum delecti, probant, *Rogandum scilicet Electorem principem, ut is ceu medius interueniat, & datis ad Cæsarem litteris ordinum nomine petat, quod libello supplice continebatur.* Hoc enim modo & Theologi & Ordines sese ferula subducebant Cæsariæ, & Principem eius iræ obieciabant, vt simia, quæ animalis alterius vngue atture utebatur ad effodiendas è cinere dolofo nucleos dilectarum castanearum, sed Mauritius

perlecto hoc consilio ad se dato respondit illis astutis, nihil ab ijs ne nunc quidem in medium afferri, quod non pridem in Comitij Augustanis præsens mouerit, idque frequenter, & eum in modum, vt maiore fide industriaque ne nunc quidem ipse aliusue agere possit; & tamen apud Cæsarem obtinuisse nihil, utpote qui non interpolationes & refutationes & commentaries sed consensum cæteris Imperij ordinibus conformem requirat. *Deliberandum igitur amplius.* Ita Mauritius illustissimo sane iudicio, si non adiecit; *Despicendum esse an non paulo plus sine religionis Lutheranæ detrimento, in gratiam Cæsaris possint largiri.* His enim extremis verbis arte clausis, vt aut obediētes, aut rebelles se declararent, effugium latum explicuit. Id tamen acuti homines non viderunt; sed 10. Julij re infecta post octiduo actionem discesserunt. Quod cum publico rumore per Germaniam innotuisset Ferdinandus Rex & Moguntinus Archiepiscopus, alijque etiam Protestantes Mauritium per literas serio cohortari sunt, ne Cæsaris iram prouocaret, accedebant & Cæsaris literæ, iubentes vt Episcopis Iurisdictionē Ecclesiasticam restitueret. Idcirco Mauritius perplexior factus ad 23. Augusti Conuentum indixit Pegauiam, Misnæ oppidum, quo Episcopos duos Catholicos Misnensem & Naumburgium inuitauit, & tres Theologos, ac 4. è Nobilium ordine præcipuos viros ac Iuriconsultum. Consularum est multum de Libro Cæsario: Politici à Theologis oracula præstolabantur: pro illis Melanchthon scedam scripsit, quatuor esse doctrinæ capita, in quibus cedere non possunt, nempe *De Iustifications ex Bonis operibus; de penitentia eiusque partibus; de Missa & Canone; de Sanctorum inuocatione.* adiecit in breuicula charta calumias in Catholicos animosus domi Confessor, ethnicam vocans idololatriam, si Sacramentum Corporis Domini deportetur, nō aduertens quod ipsum Christum Dominum idololatriæ reum faciet, qui illud ipsum in cæna, ad ora Apostolorum deportauit, aut certè Apostolos, si quidem ipsi de manu Domini sumptum ad ora sua detulisse dicantur. Sed cum Melanchthon &c. Lutherani ab Episcopis ad Colloquium pertracti, disceptatio coacti fuissent, vt formā loquendi Catholicā quæ *Virtutes & bona opera in fidelibus appellat iustitiā* concedere & scripto suo inferi paterentur, confestim Melanchthō ceu palinodiā canens resiliit, alā esse suam & libri Cæsarij sententiā. Itaque per eum hominē colloquium id etiam hac vice ad

25. Augusti fuit abruptum. quod cum evenisset Mauricius multo amplius quam ante perplexus, inter subditorum metum & iram Cæsaris suspensus hærebat. Ergo omnes ordines convocare iussit in Torgam in 18. Octobris, quo etiam Theologos, qui Misene adfuerant, evocavit. Ibi Elector, quid Cæsari respondendum sit, rogat Collectos Ordines. Illi causam hanc, veluti Ecclesiasticam ad Theologos rejciunt. His rogatus ut & Electorem & subditos è periculo eximant, perspicua aliqua & Cæsari non ingrata sententia, data, oblatus est ab Ordinibus liber alius, in quo præscribebatur retinendum esse articulum de Justificatione, pro utis Pegavia fuisset conciliatus, tum alij Caroloi plures. Incredibile est quomodo se tunc Theologi hi novelli torserint. Nam & ausus Politicorū sibi præscribentium capita doctrinæ indignabantur, & indignari palam non audebant, & capita ipsa eis displicebant & displicentiam aperte profiteri non audebant; Verbo, defultorie, & per ambages vagabantur, & nova impedimenta ut ex longo spatio absolvenda comminabantur. Itaque etiam is Conventus, re infecta solvitur culpa Theologorum Evangelicorum, dictus tamen est dies novo Conventui Cellensi ad 16. Novembris & Theologorum numerus est duplicatus. Ubi conventum fuit ab illismet Theologis Ordinatio Ecclesiarum Henrici Ducis (parentis Mauricij Electoris) Lutheri consensu olim facta in medium adducta est, ut ea velut ossa objecta sopirentur. Mauricius & Politici. hunc enim Theologi illi asseriebant *augendam, & sicubi opus mutandam esse & corrigendam* (utpote non super petram à Christo, sed super Lutheri mutabilem arenam fundatam) ordinum delectis, offerebantque. Hi vero omnia ordinatione illa. *Torgensia acta resumunt & scriptum Politicorum Theologis oblatum*, ut Cæsar tandem placari possit, sed post velitationes demum eo res adducta est, ut Confessores illi magnanimitati, totam religionem Lutheranam sepelientes, solum de sacro Oleo & Canone Missæ consentire recusarent. Quod cum effectum esset, quasi iam Cæsari satisfieri posset celestis conclamatione est, & Decretum Ordinibus proponendum, ut fieret, constitutum fuit. Atque ita Theologi amissa fide sua pene tota saltem de foris, VVittebergam & aliò exeunte Nouembri reuersi sunt, nec deinceps ulli consultationi de Cæsario Interim adhiberi palam fuerunt; eo quod Prudentio-

res inter Politicos viderent, novas perpetuo subnasci difficultates, quamdiu ex eorum arbitrariis res geratur, nullumque fore disputandi finem, si horum iudici requirantur.

Priusquam tamen Ordines omnes convocaret Mauricius, Guterboci cum Ioachimo Electore Brandeburgico & Iulio Naumburgensi Episcopo venit in Colloquium, quod odorati Theologi Lutherani, eodem armati scriptis contra Christum & Canonem Missæ (nam hæc sola capita in Cellensi Colloquio pervadere nequiverant) concurrerunt, præcipue Melanchthon qui se arbitrabatur alterum Athlantem, cui cælum Protestantium incumberet; eius igitur in Canonem Missæ scriptum utpote Grammatici, & Theologiæ vere ignari ante alia Contumeliosum fuit obtrusum. Sed frustra miser eum laborem sumpsisse visus est, quia princeps neglectis Theologaltris hæc inter se, amicè egerunt, & Mauricius indubie prior in Cæsaris voluntatem est effectus, Ioachimo Brandeburgico suadente, ut *Interim Casarium* acceptans inquietos Calcitriones ab sua actione deinceps remoueret. Sane nec Melanchthon nec vires eius acta Principum penetrare potuerunt. Sub hæc Mauricius 22. Decemb. Lipsiam omnes Ordines, etiam Episcopos Miseneensem & Naumburgensem more maiorum inter eos, conscripsit. Die præstituro consultatum est de Cellensi decreto, an ei porro sit insistendum, in quo omnia religionis capita cum Cæsario Interim conciliata viderentur, ita ut, excepta Confirmatione & canone missæ, Liber Cæsaris possit accepturi. Nebulas hic iterum Theologi clam per eos, qui inter ordines suffragia ferebant, insperferunt, ita ut loco absoluti Responsi Cæsari dandi de acceptato libro Interim, ipsimet Novum Decretum Episcopis offerrent, & id quidem ordines facerent, sed oblatum sibi Episcopi non acceptarunt, nisi quatenus cum Cæsario conveniret. Hoc illud est Decretum quod Flacciani, hostes Melanchthonis, *Magnam Interim Lipsiense* sanis & probris exceptum appellarunt, uti eiusdem Epiromen mox secutam, ijdem *Pavuro Interim* nominandum censuerunt.

Atque hic fuit tam operosarum & diuturnarum consultationum exitus vna cum An. 1548 quo Lutherani in novas sectas sunt dissecti nempe *Interimistas Lipsienses* & huic *Interim* Repugnantes zelotus, quorum vbi paulo post dum Merseburgi Ordinatio Ecclesiarum Saxonicarum, ex *Interim Lipsiensi* adornatur ad Martium An. 1549. quasi *Volumen*

Novus.

Nova Legis ut id *Torgæ* ordinibus exhiberetur approbandum, audacissime concinnatores Lipsiaci Interim, & dictis vehementissimis & libro exarato aggressus perculit, ita ut mandatum à Principe exequi non fuerint ausi. Quod factum cum Elector intellexit, indigne quidem tulit, sed is sese suorum mancipiorum ministrum nimium sæpe declarauerat, itaque & illos qui *Torgæ* ad fuerant, & alios ditionum suarum superintendentes & pastores ad r. Maij Grimmam per literas euocauit, ubi Ordinatio suo iussu conscripta, & promulganda prælegeretur, quod factum est; approbatoque volumini *Novæ Legis*, adiectum est mandatum ad sacras & magistratus de exequendo 2. Augusti, sed hanc ordinationem, uti & Magnam Parvumque Interim Lipsiensium Flacciana factio Zelotarum seu Rigidorum Lutheranorum mordaciter insultando per ludibrium & *Alcoranum* & *Pontificale Romanum* aliterque appellitare non cessabat, & ad ciuile inter ipsosmet prædicantes Lutheranos ventum est bellum, quod deinde nunquam restingui potuit, Iusto Dei iudicio, ut qui primo ab Ecclesia Catholica deinde à Cæsaris pia voluntate deflexerant, male, inter se pessimis discordijs discinderentur, & mundo manifestum facerent Ecclesiam à Luthero fundatam esse regnum in se ipso diuisum & desolandum, post quinque apocalypicos menses, (a) quibus eis esset indulgentum, ut habentes signum Dei in frontibus suis Catholicos cruciarent. (b)

II. Dum hæc in Germania geruntur Paulus III. Pontifex, senio confectus (duobus enim annis octuagenario maior erat) ex hac vita decedit An. 1549. IV. d. Nou. (c) Ei successit fuit An. sequenti Cardinalis Montanus, qui Legati ad Concilium Pontificij munus gesserat; mutato, ut moris est, nomine, Iulius III. deinde dictus. Pontificis obitus Conciliū, ac præsertim illā de loco eius habendi quaestionem diu suspensam tenuit: quod Cardinales ad electionem noui Pontificis Romam concessissent, Episcopi interea partim Tridenti, partim Bononiæ præstolantibus: quorum tamen plerique domum postea redierunt, futuri Pontificis mandatum expectaturi. Imperator vero in Germaniam à Belgio reuersus, Augustæ iterum mense Iulio comitia celebrauit, religionis potissimum constituendæ causā; in quibus præter concilij institutionem procurandam, decretum illud Religionis, quod Interim uocatum sæpe diximus, vehementer urssi, quamuis illud non æque ab omnibus ac-

ciperetur: Prædicantes uero Lutheranos, qui ei se opponerent, solum uertere iussit. (d) Grauius deinde de quorundam ordinum ea re inobedientia conquirenti, responsum fuit, tantam religionis plagam & mutationem quantam vix quisquam meminerit, tam cito sanari non posse, plenisque ad Concilij usque definitionem rem differentibus, cum interim detrectantes alius in mare hæresum & sectarum deuolui se viderent. (e) cū igitur Cæsar Concilij Tridentini restorationem à Julio III. impetrasset, ea res novam Lutheranis anxietatem iniecit, & Melanchthon iussu Mauritiij capita doctrinæ concilio offerenda confarcinat. (f)

His in Comitijis Mauritijs Landgrauium socerum suum, quem Cæsar Mechliniæ relictum, arctius custodiri iusserat, quod fugæ consilium inijsset, tam diu captivū detineri ac circumduri ægerime ferens, per Legatos suos contestatus est, non aliter se Concilium restaurandum Tridenti probare posse, nisi quæ præcedentibus sessionibus in eo determinata sunt, ab initio omnia retractentur: nec Papa aut ipsius delegati ibi præsideant; sed Augustana confessionis theologi non solum audiantur, sed decidendi quoque habeant potestatem. Quæ postulatio nequidem digna visa est ut actis inseratur, cum olim omnes in Concilium consentirent. Instate itaq; apud Pontificem Cæsare, (g) non multo post Patres Tridenti Iulij III. Pontificis iussu edito 14. Nou. rursus conueniunt. Eod quoque accepta publica fidei, & quæ vellent, vel scripto vel ore, vel publice vel priuatim proponendi potestate, Mauritiij Legati & theologi postea profecti sunt: ut & Electoris Brandenburgici, & Ducis Wirtembergici, qui singuli suas Confessiones Fidei ad Concilium miserunt. Mauritijs quidem Philippo Melanchthoni id negocij dedit ut librum doctrinæ capita continentem conficeret. Christophorus uero Wirtembergicus, quæ Patri Ulrico successerat, Brentium consimile libellum conscribere iussit. Idem à Theologis Alberti Brandenburgici factū. Sed Ciuitas Argentoratensis, itemque alia Fidei suæ Symbolum eod miserunt. Pleraque istarum Confessionū, diuersas notas & characteres quasi diuersarum religionum præ se-

Pp 3 ferunt,

a Apocal. 5. b Vlenbergius prolixè in Vita Melanchthonis cap. 18. 19 & 20. à pag. 248. ad 30. usque ista omnia fere ex actis & scriptis Lutheranorū recenset. c Oronfrinus, Bzouius in Annal. &c. d Vlenberg. Vit. Melanchthon. cap. 20. pag. 294. e Idem in fine cap. 20. ibid. eodem cap. 20. ibid. g Bzouius in Annal.